

Změna a „jsoucno“

Už nejstarší řečtí filosofové se mezi sebou lišili v chápání „změny“, vůbec pohybu a proměnlivosti. Někteří měli za to, že o tom, co se mění, není možná žádná věda; takže z toho vyplývalo, že věda je možná pouze o tom, co se nemění. Jiní však měli za to, že se mění vůbec všechno, že „všechno teče“, ale nevyvozovali z toho závěr, že o tom nelze nic pořádného vědět. Zvláštní však bylo, že ani v jednom extrémním pojetí se změna a neměnnost nedávaly do přímé souvislosti s tím, zda něco „jest“ nebo zda to „není“; jen eleaté měli za to, že „být“ znamená „být neměnný“ (to, co jest, nikdy nebylo a nikdy nebude, jen vždycky jest). A tak když Aristotelés na počátku 4. knihy Metafyziky řekl, že „je taková věda, která se zabývá jsoucím jakožto jsoucím“, nebylo z toho patrné, zda to znamená, že se zabývá jen neměnným, nebo zda se zabývá také změnou – a změna znamená, že nikdy není celá „právě jsoucí“, ale je v ní vždycky něco nejsoucího, buď že to už není (a už to pominulo), nebo to ještě není (a ještě to nenastalo), nebo obojí. Proto překlad Aristotelova „*to on hé on*“ je zjevně lépe překládat jako „jsoucí, pokud jest“, než jako „jsoucí jakožto jsoucí“. A tím je vlastně zdůrazněno, že je něco jiného, říkáme-li o „jsoucím“, že se právě nyní děje, anebo říkáme-li, že se sice právě nyní děje, ale že se dělo už také dříve nebo že se ještě bude dít později: A je zároveň také zřejmé, že máme-li oprávněně říci o něčem, co se už stalo, ale co se ještě bude odehrávat, ačkoliv se děje právě nyní, že „jest“ jsoucí, pak musíme ono již minulé, jakož i ono ještě nastávati mající, nějak chápat jako sjednocené, nějak integrované v celek. A právě jen o celku nějakého dění můžeme říci, že „jest“, pokud ten celek nechceme rozdrobit či rozsekat na nějaké atomy jsoucnosti, které spolu nijak nesouvisí a mohou být zaměněny s jinými (či vyměněny za jiné).

(Písek, 181010-1.)